

při uplatňování práva ES členskými státy, a (c) judikatura Evropského soudu dospěje při výkladu Evropské úmluvy na rozdíl od ESD vykládajícím Chartu k závěru, že k porušení zákazu diskriminace došlo i při jednání mezi čistě soukromými osobami v případech, v nichž Evropský soud dovedl povinnost státu provést opatření, které by diskriminaci zabránilo. Tato situace se však ve skutečnosti nejví jako příliš reálná.⁴⁸²

S ohledem na výše uvedené tedy lze uzavřít, že ke konfliktu mezi oběma systémy až na značně abstraktní a hypotetické případy dojít nemůže, a s ohledem na širší aplikovatelnosti ust. čl. 21 Charty si lze jen nesnadno představit, že by v této oblasti byly členské státy vázány vyšším standardem ochrany lidských práv vyplývajícím z Evropské úmluvy, potažmo ze svých ústavních norem nebo z mezinárodního práva, než jaký poskytuje Charta.

J) Závěr

Evropská úmluva představuje vedle univerzální úpravy v rámci OSN nejrozvinutější systém ochrany před diskriminací a její čl. 14 tak lze jistě právem považovat za ono „*společné evropské dědictví*“, jak stojí v samém úvodu této práce. Domnívám se přitom, že nejde o přehnané tvrzení, o pouhé bezobsažné heslo nebo snad jen o efektní akademickou hyperbolu. Bez důsledného prosazování zákazu diskriminace by totiž nebylo ani lidských práv jako takových. Tváří v tvář vzpomínám na totální popření principu rovnosti a nediskriminace v právní praxi nacistické Třetí říše se státy západní části evropského kontinentu ve druhé polovině dvacátého století rozhodly poučit se z minulosti a přerušit tak dosavadní historický vývoj, který v některých ohledech lze bez nadsázky označit za evropské dějiny diskriminace.⁴⁸³ Jak bylo rozebíráno výše, princip nediskriminace se stal imanentní součástí práva ES, a to nejen ve sféře čtyř základních hospodářských svobod. Nejde proto o umělou konstrukci práva ES, ale naopak princip rovnosti a nediskriminace představuje jakési „*pre-existující*“ právo, které je více či méně specificky vyjádřeno v jednotlivých ustanoveních zakládacích smluv.⁴⁸⁴

Jistě není náhodou, že se oba systémy lidských práv a ochrany před diskriminací hodně ovlivňují. Zatímco Evropská úmluva je prostřednictvím obecných zásad právních považována za součást komunitárního práva, Evropský soud již v současné době neváhá odkazovat ve

⁴⁸² Ke sbíhavosti judikatur Evropského soudu a ESD srov. např. Šturma, P. op. cit. 337, Griller, S. op. cit. 347.

⁴⁸³ Blíže k tomu srov. Stourzh, Gerald: „...égaux en droits“: The Place of Non-Discrimination in the History of Human Rights. In: Human Rights Law Journal, Vol. 25, No. 1-4, 2004, str. 2 a násl.

⁴⁸⁴ Blíže srov. Jánošíková M., op. cit. 287, str. 284 a násl.

svých rozsudcích na rozvinutý systém ochrany před diskriminací zakotvený v ustanoveních primárního a sekundárního komunitárního práva. Evropská úmluva a judikatura víceméně srůstá s obecným principem práva ES nediskriminace např. z důvodů pohlaví v mnoha oblastech, které nejsou jinak komunitárním právem upraveny, a stávají se tak obecným standardem pro určení, zda došlo k diskriminaci či nikoliv. Tím začínají obecné principy práva ES v judikatuře ESD do jisté míry zastíňovat význam Evropské úmluvy.

Lze přitom očekávat, že oba evropské systémy se budou v otázkách ochrany lidských práv i nadále sblížovat. V současnosti však není Evropská unie dosud smluvním státem Evropské úmluvy, a proto jednotlivci (občané EU) nemohou zatím podávat k Evropskému soudu stížnosti na porušení Evropské úmluvy, a tím i zákazu diskriminace podle čl. 14. Současný vývoj v rámci Rady Evropy i Evropské unie však naznačuje, že s možností přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě se začíná reálně počítat.⁴⁸⁵ Rychlost tohoto sblížování bude samozřejmě záviset též na měnícím se konsensu mezi členskými státy, v případě Evropské úmluvy jak širokou volnost úvahy (*margin of appreciation*) v příslušné otázce Evropský soud členskými státem ponechá. Jako příklad dynamického vývoje v oblasti chápání hranic nepřípustné diskriminace a jejich posunu v nedávné době zde může sloužit výše rozebíraný rozsudek Evropského soudu ve věci **E. B. proti Francii** a rozsudek ESD **Tadao Maruko**, obojí v otázce přípustnosti zásahů do osobní sféry týkající se citlivých otázek sexuální orientace a registrovaného partnerství.⁴⁸⁶

Český právní řád se v souladu se čl. 10 Ústavy ČR snaží více či méně úspěšně implementovat závazky a povinnosti z obou systémů ochrany před diskriminací. V této souvislosti lze uvést, že dodržování Evropské úmluvy, a tím i jejího čl. 14, vyžadovala nejen Rada Evropy, ale také samo právo ES, když její dodržování bylo obdobně jako v případě ostatních kandidátskými zemí jednou z podmínek přístupové smlouvy mezi ČR a ES/EU. Jak bylo naznačeno výše, Evropský soud shledal porušení čl. 14 dosud ve dvou případech (ve věci **Bucheň** a v případě diskriminace romských dětí při přístupu ke vzdělání **D.H.**), mnohem více však jsou České republice vyčítány nedostatečné záruky spravedlivého procesu vyplývající z délky soudních řízení.

⁴⁸⁵ O přistoupení hovoří na straně Rady Evropy Protokol č. 14 k Evropské úmluvě, na straně Evropské unie s možností přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě počítala SÚE a nyní čl. 6 odst. 2 SEU novelizovaný dosud neratifikovanou Lisabonskou smlouvou, podle něhož Evropská „unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených smlouvami.“

⁴⁸⁶ O významu, jenž je tomuto posunu přikládán, svědčí i skutečnost, že rozsudek Tadao Maruko je již tři měsíce po svém vynesení citován ve výše rozebíraném návrhu nové směrnice, jež má zabezpečit rovné zacházení mimo pracoviště.

V oblasti komunitárního práva je bohužel nutné uvést, že platný právní stav ČR nesplňuje plně požadavky na zajištění rovného zacházení a ochrany před diskriminací obsažené především v sekundárním právu ES. Současný vládní návrh *antidiskriminačního zákona* není v tomto ohledu samozřejmě samospasitelný, ale nelze jej paušálně odmítat jen s odůvodněním, že jde o výron přebujelé legislativy vyžadované EU, nebo z přesvědčení některých politiků, že Česká republika nikoho nediskriminuje. Pokud Česká vláda dala s odkazem na dosavadní roztržitost právní úpravy přednost koncepci zastřešujícího předpisu před dílčími novelizacemi jednotlivých stávajících předpisů, jak jí je vyčítáno,⁴⁸⁷ stalo se tak především z důvodů legislativně-technických. Už při současném stavu komunitární úpravy by totiž např. k implementaci „rasové“ směrnice 2000/43/ES bylo nezbytné novelizovat velký počet stávajících předpisů; pokud budou navíc v budoucnosti novelizovány již implementované směrnice týkající se rovného zacházení nebo budou dokonce přijaty nové, což se dá ostatně s ohledem na dynamický vývoj této oblasti komunitárního práva očekávat,⁴⁸⁸ nebude v českém právním řádu nutné novelizovat několik desítek zákonů, ale postačí novelizace jednoho (v tomto případě antidiskriminačního) zákona, případně menšího počtu zákonů, než by tomu bylo v případě nepřijetí jednotného zákona.⁴⁸⁹ V případě, že Česká republika v dohledné době implementaci závazků vyplývajících ze stávajících antidiskriminačních směrnic neprovede, lze očekávat, že budou zahájena další řízení pro porušení Smlouvy a hrozí, že tak dojde (nejen) ke ztrátě prestiže České republiky. Třebaže budou České republice uděleny dost možná citelné pokuty, příslušná opatření k implementaci bude Česká republika muset nakonec stejně přijmout.

Ať už nastane kterákoli z výše naznačených variant, české antidiskriminační právo bude muset dříve či později projít příslušným „velkým třeskem“.

⁴⁸⁷ Srov. dopis prezidenta republiky předsedovi PSP ČR uvedený sub. pozn. č. 420 a následné usnesení senátu.

⁴⁸⁸ Srov. též sociální program Evropské komise *Obnovená sociální agenda: příležitosti, přístup a solidarita Evropy 21. století*; blíže viz pozn. č. 372.

⁴⁸⁹ K nezbytnosti jednotného zákona a okruhu novelizovaných zákonů srov. obecnou část důvodové zprávy, sub. pozn. č. 413, str. 29-32.